

Prof. dr *Zoran Ivošević**

IZMENE OSNIVAČKOG AKTA PRIVATNIH FAKULTETA (Komentar presude Vrhovnog kasacionog suda Srbije, Prev. 78/2015 od 3.12.2015. godine)

Osnivački akt privatnog fakulteta je ugovorom o osnivanju usvojen 18.3.2002. godine od strane više osnivača. Taj akt je ranije menjan dva puta: ugovorom od 14.6.2005. godine i odlukom od 12.7.2012. godine.

Predmet ovog spora zahteva da se ispita zakonitost odluke o izmenama osnivačkog akta od 12.7.2012. godine. Ta odluka nije doneta saglasnošću svih osnivača, nego većinom njihovih glasova. Osnivač koji je bio protiv izmene podneo je tužbu za poništaj odluke, zastupajući stav da je do izmena osnivačkog akta moglo doći samo saglasnošću svih osnivača.

Privredni sud u Beogradu je presudom P. 4372/14 od 1.9.2014. godine odbio tužbeni zahtev, jer je zaključio da je osnivački akt mogao biti izmenjen i većinom glasova osnivača. Po žalbi tužioca, Privredni apelacioni sud je presudom Pž. 7426/14 od 25.11.2014. godine preinačio prvostepenu presudu i poništio odluku o usvajanju izmenjenog osnivačkog akta od 12.7.2012. godine, zastupajući stav da je ta odluka mogla biti doneta uz punu saglasnost svih osnivača.

Po reviziji dvojice osnivača, u svojstvu umešača sa položajem jedinstvenih suparničara, Vrhovni kasacioni sud je presudom Prev. 78/2015 od 3.12.2015. godine preinačio presudu Privrednog apelacionog suda Pž. 7426/14 od 25.11.2014. godine i odbio zahtev tužioca da se poništi odluka o usvajanju novog osnivačkog akta od 12.7.2012. godine, zastupajući stav iz presude prvostepenog suda. Presuda najvišeg suda u zemlji je i predmet komentara koji upravo započinjemo.

Fakultet je ustanova javne službe u oblasti visokog obrazovanja. Po članu 12. Zakona o javnim službama, na osnivanje, organizaciju i rad usta-

---

* Redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Union u penziji
e-mail: zoraniv@sbb.rs

nova shodno se primenjuju propisi o preduzećima, odnosno privrednim društvima, ako zakonom nije drukčije određeno.

Prema članu 11. Zakona o privrednim društvima, osnivački akt „ima formu odluke o osnivanju ako društvo osniva jedno lice, ili ugovora o osnivanju ako društvo osniva više lica”. Istu sadržinu imala je i odredba člana 7. stav 1. Zakona o privrednim društvima, koji je važio 2005. godine kada su osnivači ugovorom prvi put izmenili osnivački akt fakulteta. Taj osnivački ugovor bio je na snazi u vreme donošenja odluke o izmeni osnivačkog akta iz 2012. godine.

Sušтина ovog spora vezana je za član 31. Ugovora o izmenama osnivačkog akta iz 2005. godine, koji glasi: „Potpisnici ovog ugovora mogu ga saglasno izmeniti u svako doba, a izmene ovog ugovora, njegove dopune ili zamena ovog ugovora novim, važe samo ako su sačinjene u pismenoj formi”.

Pošto je fakultet osnovalo više lica, njegov osnivački akt morao je imati formu pismenog ugovora, a za sve, pa i osnivačke, ugovore, važi član 24. Zakona o obligacionim odnosima, koji glasi: „Ugovor je zaključen kad su se ugovorne strane saglasile o bitnim sastojcima ugovora”. Kako ovo pravilo, po članu 67. stav 2. istog zakona, važi „i za sve docnije izmene ili dopune ugovora”, izmena osnivačkog akta od 12.7.2012. godine takođe je morala imati formu pismenog ugovora. S obzirom na to da se svaki ugovor zaključuje saglasnošću volja svih ugovornih strana, iskaz iz člana 31. Ugovora o izmenama osnivačkog akta iz 2005. godine – da ga potpisnici mogu „saglasno izmeniti”, jedino može značiti da je za izmenu osnivačkog ugovora potrebna saglasna volja svih potpisnika osnivačkog ugovora. Ako je neko ugovorna strana, onda je to, u punom kapacitetu, i pri noveliranju ugovora. To je i razlog zbog kojeg ugovor o osnivanju fakulteta nije mogao biti izmenjen bez saglasnosti svih osnivača, bez obzira na visinu njihovog udela u akcijskom kapitalu.

Razmatrana presuda poziva se na odredbu člana 142. stav 1. Zakona o privrednim društvima u kojoj stoji da se osnivački akt privrednog društva menja običnom većinom glasova svih članova društva, ako osnivačkim aktom nije predviđena veća većina. Na osnovu ove odredbe, Vrhovni kassacioni sud je zaključio da iskaz iz člana 31. Ugovora o izmenama osnivačkog akta od 14.6.2005. godine, po kojem potpisnici mogu osnivački ugovor „saglasno izmeniti”, ne znači da ga mogu menjati „jednoglasnom odlukom svih” (...) jer „saglasnost ne znači jednoglasnost”. Ovakav stav najvišeg suda zahteva odgovor na najmanje tri pitanja. Prvo pitanje je: Ako osnivački akt više osnivača, po članu 11. stav 1. Zakona o privrednim društvima, može imati samo formu ugovora, kako je moguće da se njegova izmena vrši odlukom (koja se donosi samo kad je osnivač jedno lice) a

ne novim ugovorom u čijem zaključenju moraju učestvovati svi potpisnici osnivačkog akta koji se menja? Drugo pitanje je: Ako se osnivački ugovor zaključuje saglasnom voljom svih osnivača kao ugovornih strana, kako je moguće da se on izmeni odlukom koja se može doneti i većinskim odlučivanjem, bez pune saglasnosti svih osnivača? Treće pitanje je: Kojim zakonskim propisom je predviđeno da se ugovor može menjati odlukom ako su to dva različita pojedinačna akta? Pred ovim pitanjima Vrhovni kasacioni sud je ostao nem, jer svaki pokušaj da se na njih odgovori vodi nerazrešivim zapletima. Taj sud se i ne osvrće na odredbu člana 11. stav 1. Zakona o privrednim društvima, a da je ovu njegovu osnovnu odredbu imao u vidu, primetio bi da je odredba člana 142. stav 1. sa njom u dubokoj koliziji, jer većinski princip kod odlučivanja i puna saglasnost volja kod ugovaranja nikako ne mogu biti kompatibilni.

Okolnost da odluka ne može biti osnivački akt kad ima više osnivača ne znači da ona nema važnu ulogu pri upojedinjavanju propisa o privrednim društvima. Ali njihova primena u ustanovama javnih službi, predviđena članom 12. Zakona o javnim službama, mora da bude shodna.

Shodna primena zahteva da se implementacija Zakona o privrednim društvima prilagodi karakteru delatnosti fakulteta. Privredno društvo i fakultet dva su bitno različita pravna lica. Privredno društvo je, po članu 2. Zakona o privrednim društvima, pravno lice „koje obavlja delatnost u cilju sticanja dobiti”. Fakultet je, po članu 34. stav 1. Zakona o visokom obrazovanju, pravno lice „koje ostvaruje akademske studijske programe i razvija naučnoistraživački, stručni, odnosno umetnički rad u jednoj ili više oblasti”. Za razliku od privrednog društva, fakultet je nedobitna organizacija koja ima drukčije ciljeve i principe, akademske slobode i svojevrsnu akademsku autonomiju. Zato shodna primena Zakona o privrednim društvima na visokoškolske ustanove zahteva *prilagodenu* a ne bukvalnu primenu njegovih odredaba. Vrhovni kasacioni sud je u razmatranoj presudi fakultet poistovetio sa privrednim društvom. To pokazuje i citat iz njenog obrazloženja: „Prava osnivača ne mogu biti veća od prava društva kao posebnog pravnog subjekta, koji zapošljava, prihoduje, ima imovinu, ostvaruje dobit, izmiruje obaveze. Kada dođe do suprotstavljenih stavova članova društva, zbog čega društvo ne može da posluje, odnosno kada se blokira rad društva, kao što se to može dogoditi u konkretnom slučaju, tada se korišćenju osnivačkih prava protivno cilju zbog kojih je društvo osnovano ne može ni pružiti sudska zaštita”. Ovaj iskaz važi za privredna društva, ali ne i za visokoškolsku ustanovu. Fakultet se ne osniva da bi zapošljavao, prihodovao i ostvarivao dobit već, pre svega, da bi se bavio visokoškolskim obrazovanjem. Stoga i dobit od školarine mora prvenstveno da bude namenjena ciljevima visokoškolskog obrazovanja, pa tek onda

profitnim interesima osnivača. A ne obrnuto. Na tom ključnom pitanju je i došlo do suprotstavljenih stavova između tužioca koji preferira obrazovni interes i umešača koji preferiraju profitni interes. Pošto su i tužilac i umešači osnivači fakulteta, jasno je da je neslaganje o preferencijalnim ciljevima visokoškolske ustanove nastalo među onima koji su i usvojili osnivački akt te ustanove.

Umešači su se uključili u parnicu na strani tuženog fakulteta, iako ne zastupaju njegov, već vlastiti interes. To je još jedna neobičnost parnice u kojoj je doneta razmatrana presuda. Prema članu 215. stav 1. Zakona o parničnom postupku, umešač je lice čiji je interes da u parnici koja teče uspe stranka kojoj se pridružio. Umešači koji su podneli reviziju stupili su u parnicu na strani fakulteta, iako su imali interes da on u njoj ne uspe. A to su, uz pomoć presude najvišeg suda u zemlji, i postigli.

Dostavljeno Redakciji: 3. maja 2016. god.

Prihvaćeno za objavljivanje: 24. juna 2016. god.